

KORUMA DÜŞÜNCESİNİN EVRİMİ - 1

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ
ŞEHİR YENİLEME KORUMA DERSİ
Prof. Dr. İclal Dinçer

KORUMA DÜŞÜNCESİNİN EVRİMİ

- 1. Geçmişe Duyulan İlgi**
- 2. Ortaçağ: Gerileme ve Tahribat**
- 3. Rönesans ve Sanat Eseri Koleksiyonculuğu**
- 4. Ulusal Kimlik Süreci**
- 5. Avrupa'da Aydınlanma ve Bilgi Arayışı**
- 6. Sömürgelerdeki Farklı Kültürlerin Tanınması**
- 7. Kutsal Kitaplarda Adı Geçen Şehirlerin Keşfi ve Ortadoğu'daki Şehirler**
- 8. Sanayi Devrimi, İnsanlığın Kökenlerini arayış, Arkeoloji Bilimi**
- 9. II. Dünya Savaşı'nda Tahrip Olan Kentlerin Restorasyonu**
- 10. Büyük Ölçekli Kurtarma Projeleri ve Arkeolojinin Küreselleşmesi**
- 11. Doğa-Çevre Koruma Anlayışının Gelişmesi**
- 12. Tek Yapı Korumadan Bütünleşik Koruma Anlayışına Geçiş Süreci**
- 13. Somut ve Somut olmayan mirasın birlikte korunması anlayışı**

Rönesans Dönemiyle (15-16.yy) birlikte aristokrat sınıf arasında

Antik Dönem kültürlerine duyulan hayranlık → eski eser koleksiyonculuğu

Bilimin gelişmesi - yeniliklerin keşfi

Ticaretin artması

Burjuva sınıfının yükselmesi

Avrupa'da yaşanan kültürel çeşitlilik ve ulusal kimlik hareketi

orta sınıf kentsoylu seyyahlar → İtalya ve Yunanistan'daki anıt eserlerin keşfi (Grand Tour)

dünya değeri özelliğinin korunması gerektiği düşüncesi

Koleksiyonculuk → anıt eserlerin korunması düşüncesinin gelişimi

Map of grand tour taken by William Beckford in 1780, from London by boat to Ghent, and again by boat through Holland and Germany down the Rhine to Mannheim. Then he set off by coach for Ulm, Augsburg and Munchen, before crossing the border to Innsbruck, Austria. From there he went by horseback over the Brenner pass into Italy. From Trento he went to Bassano del Grappa and Treviso on to Venice. From Venice his itinerary was Vicenza, Verona, Mantua, Reggio, Bologna, Florence (where he took a side trip to Pistoia, Lucca, Pisa and Livorno), Siena, Radicofani, Lago di Bolsena, Viterbo and Lago di Vico, and Rome. After a stay in Rome he went on via Velletri, Terracina, and Capua, to Naples, where he visited Capri, Vesuvius and Ischia.

Kutsal kitaplarda adları geçen yerleşmeleri aramak üzere Mısır ve Mezopotamya başta olmak üzere denizaşırı ülkelere gerçekleştirilen yolculuklar

→ farklı kültürlerin eserlerinin Avrupa'daki müzelere taşınması

→ eserleri bulmak için yapılan kazılarda kalıntıların tahrip olması

Bu tahribatın bir süre sonra bu ülkelerdeki koruma faaliyetlerinin başlangıcını oluşturması

→ ilk müzelerin kurulması - ilk yasal düzenlemelerin yapılması

The Ishtar Gate was the eighth gate to the inner city of Babylon. It was constructed in about 575 BC by order of King Nebuchadnezzar II on the north side of the city.

It was excavated in the early 20th century and a reconstruction using original bricks is now shown in the Pergamon Museum, Berlin.

Osman Hamdi Bey Nemrut'da: Müze-i Hümayun Müdürlüğü (1881-1910) Asarı- Atika

Koruma kriterleri:

SÜREKLİLİK DEĞERİ:

TARİHSEL DEĞER:

ANI DEĞERİ:

MİTOLOJİK DEĞER:

SANAT/TEKNİK DEĞERİ:

ÖZGÜNLÜK DEĞERİ:

ENDERLİK DEĞERİ:

TEKLİK DEĞERİ:

GRUP DEĞERİ:

ÇOKLUK DEĞERİ:

HOMOJENLİK DEĞERİ:

EKONOMİK DEĞERİ:

İŞLEVSEL DEĞER:

GELENEKSEL DEĞER:

EĞİTİM DEĞERİ:

BELGE DEĞERİ:

geçmişimiz için bir gelecek

tarihin somut izi

tarihin somut izi

soyut ve somut miras birlikteliği

dönemin ulaştığı düzeyin belgesi

döneminin temsilcisi

örneği az kalanlar

tek örnek olması

düşeyde-yatayda birarada

dönemin tipik ve temel ögesi

bütünlüğünün bozulmaması

ekonomik değer olması X olmaması

dönemini temsil etmesi

yaşam biçiminin belgesi

geçmişin somut kaynakları

geçmişin somut kaynakları

Kültür mirası kavramının değişimi

- “tek eserin tarihi, estetik özellikleri” kavramından → “bir bütün olarak tarihi peyzaj” kavramına
- “ulusal gurur ve birlik kaynağı” kavramından → “yerel ve bölgesel kimlik” anlayışına
- “nesnelerin tek başlarına korunması” politikasından → “bütünleşik miras değerlerini temsil eden bir koruma” ya
- sosyo-politik ve kültürel elitin hakim olduğu bir alandan → “tüm ilgili kesimlerin söz sahibi olduğu” bir alana
- Ana kaynak kontrolünde “devlet kurumları”nın egemenliğinden → “devlet, piyasa ve sivil toplum aktörlerinin ortaklığı” na
- “hiyerarşi ve savunuculuk”un yerine → “müzakere ve işbirliği”ne

ANIT ESER KORUMA ANLAYIŞI

İlkçağ yerleşmelerinden 19. yüzyıla kadar: egemen sınıfa / kişiye ait eserin /anıtın mesleki müdahale olmaksızın korunması

Mısır Abu Simbel - II. Ramses Tapınağı UNESCO WHL 1980

ANIT ESER KORUMA ANLAYIŞI

Maya uygarlığı: Pre-Hispanic City of Chichen-Itza Mexico - 1.yy UNESCO-WHL

ANIT ESER KORUMA ANLAYIŞI

Çin – Xian MÖ: 1yy İmparatorun Askerleri Terra Cotta UNESCO WHL-1987

ANIT ESER KORUMA ANLAYIŞI

Egemen güç: aristokrasi ve din

Salzburg –Avusturya

ANIT ESER KORUMA ANLAYIŞI

“Uslup Birliğine Ulaşma Kaygısı”

Onarmak değil, inşa edildiği dönemin özelliklerini yansıtacak biçimde eklerinden arındırmak

Fransa: Viollet-le-Duc

“Romantik Görüş”

Yapıların sürekli bakımlarının yapılarak restorasyona gerek olmadan korunması

İngiltere: John Ruskin

Tarihi Restorasyon / Rekompozisyon

Yıkılmış yapıların tarihi belgelerden yararlanılarak yeniden inşa edilmesi

İtalya: Luca Beltrami

Çağdaş Restorasyon Kuramı’na Doğru...

Onarılacak yapı hakkında ayrıntılı inceleme yapılması

İtalya: Camillo Boito

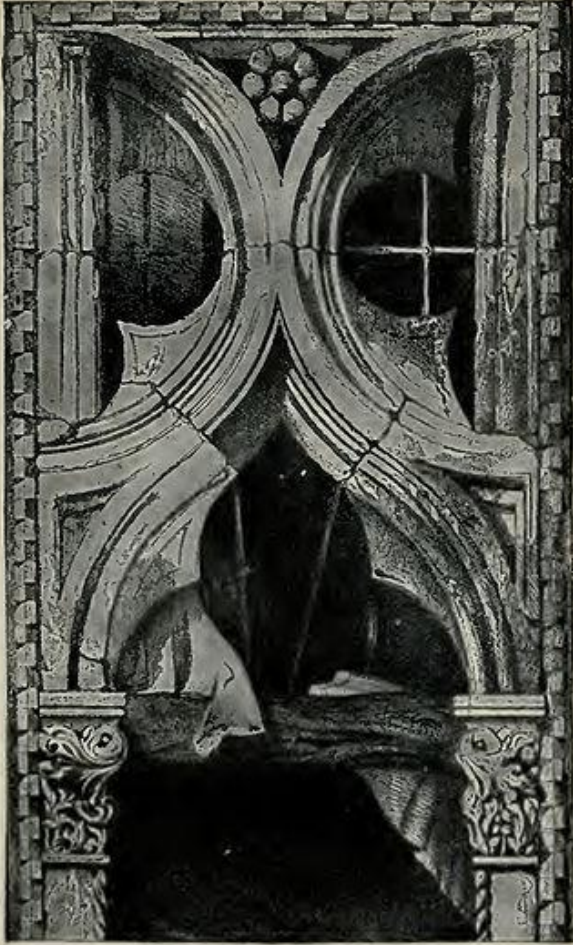
“Uslup Birliğine Ulaşma Kaygısı” Fransa: Viollet-le-Duc

Mimar ve teorisyen

Fransa: Town of Medieval Fairs
19.yy.da Viollet-le-Duc tarafından restorasyonu başlatılan Carcassonne kenti

“Romantik Görüş” İngiltere: John Ruskin, sanat tarihçi ve eleştirmen

- Anıtsal eserlerin bakımından sorumlu olanlar restorasyon kelimesinin gerçek anlamını anlayamıyorlar.
- Restorasyon bir yapının tümüyle tahrip edilmesi anlamına gelebilir.
- Restorasyon mimari eseri olduğundan daha güzel ve etkileyici hale getirir ,
işte o zamandır ki binanın aslı ölmüştür.

The Seven Lamps of Architecture
Mayıs, 1849

Tarihi Restorasyon / Rekompozisyon: İtalya: Luca Beltrami

Mimar ve mimarlık tarihçisi

MILAN

Çağdaş Restorasyon Kuramı'na doğru... Camillo Boito: İtalyan, mimar, sanat tarihçi, romancı

- Anıtlar tüm insanlık tarihinin belgeleridir
- yapıya en az müdahale en iyi uygulamadır
- Mimari anıtlara müdahale etmek zorunlu olabilir, ancak bakım, onarımdan; onarım ise restorasyondan daha iyidir
- ek yapılması zorunluysa, somut verilere dayanmalı, farklı dönemin ekleri korunmalıdır

Gustavo Giovannoni: İtalyan, mimar, kent planı, yazar

Yapıların mutlaka kullanılması gerekir, mutlaka yapıyı bir fonksiyona dönüştüreceksiniz. Bunu uygun şekilde yapmak lazım, her bina her fonksiyona uygun değildir.

Özgünlük kavramı “authenticite”

- daha önce üretilmemiş
- o güne kadar üretilenlerden farklı
- üretilmiş olanlardan esinlenilmemiş
- özentî ve alıntı içermeyen
- oluşturan kişinin ruhunu yansıtan ve farklılık içeren her şey

I. Dünya Savaşı (1918-1922) :

Çağdaş Restorasyon Kuramı'na doğru...

İtalya'da ulusal bir sorun derecesine yükselen anıt restorasyonu...

Uluslararası Müzeler Örgütü (ICOM) Atina Toplantısı: (1931)

İtalya Tarihi Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Konseyi:

Carta del Restauro (Restorasyon Tüzüğü) (1931)

- **Tarihçinin, anıtı oluşturan farklı dönemlerin hiçbirini yok etmemesi**
- **bilim adamlarının, anıta yanıtacak eklemeleri yapmaması**
- **analitik araştırmalar sırasında günışığına çıkan malzemenin dağıtılmaması**
- **mimarın restorasyon sırasında anıtın üslubunun yanı sıra kentteki konumu, kente verdiği ruhu, kentlilerin arzularını dikkate alması**

ANIT ESERİ YAKIN ÇEVRESİYLE BİRLİKTE KORUMA ANLAYIŞI

I. ve II. Dünya Savaşları nedeniyle yıkılan kentlerin yeniden inşası sorunu

I. Dünya Savaşı (1918-1922) : yıkılan kentler için iki farklı tutum

Rekonstrüksiyon : Yeniden İnşa etmek

Rekonsolidasyon : Sağlamlaştırmak

yıkılan kentlerin sağlamlaştırılıp oldukları gibi bırakılması

“Kent merkezlerinin arkeolojik alanlar haline gelmesi”

Le Corbusier’in öncü olduğu “modern mimarlık” akımı.

1933 CIAM toplantısı:

II. Dünya Savaşı: (1939-1944):

Varşova: Rekonstrüksiyon

Polonya’nın ulus kimliğini vurgulamak ve 17.yy ve 18.yy kentini yeniden inşa etmek

Rotterdam: Modern kent planı ve modern mimari ile gelişme

Scene of destruction in a Berlin street just off the Unter den Linden, 3 July 1945

Varşova: Rekonstrüksiyon

17. ve 18. yüzyılda
Kuzeyin Paris'i

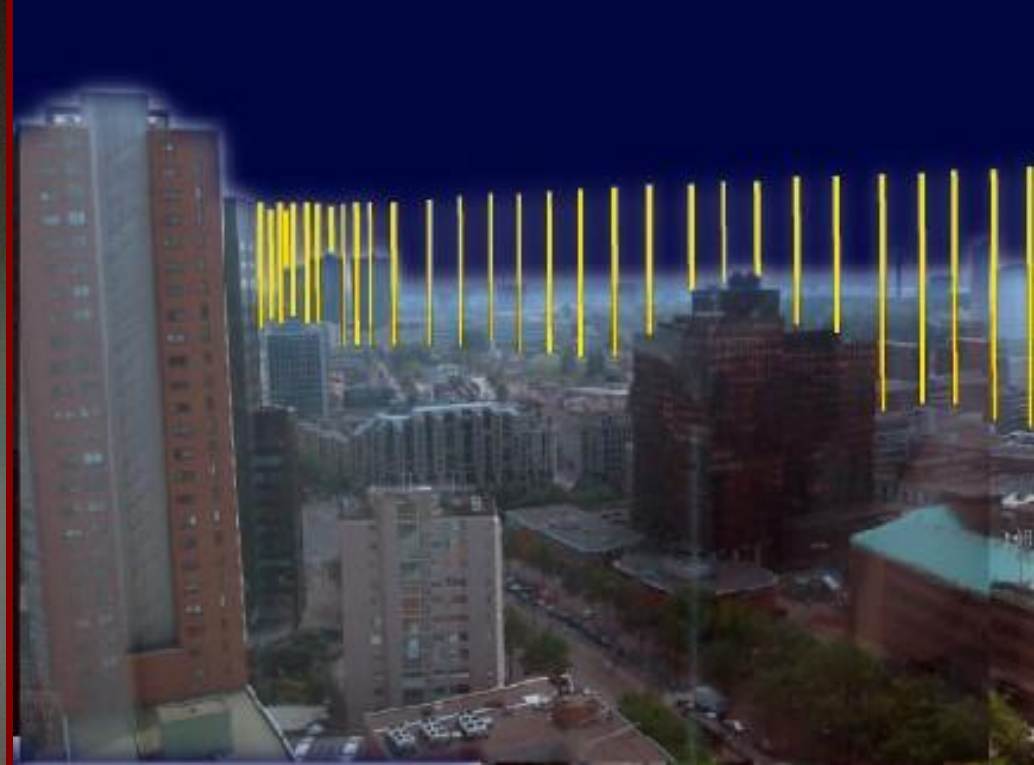
Old town Stare Miasto

II. Dünya Savaşı
Nazi Orduları
1939 -1943-1944
bombardımanları
Her beş binadan
dördü yıkılmış...

1946 - 1963
Eski
Fotoğraflar
Planlar
Çizimler
esas alınarak
yeniden inşa
ediliyor

Rotterdam: Modern kent planı ve modern mimari ile gelişme

Avrupa'nın en büyük limanı ve lojistik merkezi - Modern mimarinin merkezi

1940'da tümüyle yok olan kent merkezinin sınırlarını yerden gökyüzüne uzanan ışıkların temsil ettiği sanatsal bir gösteri: "Ateşin Sınırları"

Ossip Zadkine'in "Harap Kent" heykeli

KENTSEL ÖLÇEKTE KORUMA KAVRAMININ GELİŞİMİ

II.Dünya Savaşı Sonrası Değişen Dünya Düzeni-Avrupa'nın Yeniden İnşası

- BİRLEŞMİŞ MİLLETLER TEŞKİLATININ KURULMASI
- AVRUPA TOPLULUĞUNUN TEMELLERİNİN ATILMASI

UNESCO: Savaş ve Silahlı Çatışmalarda Kültür Değerlerinin Korunması Anlaşması: 1954

Avrupa Konseyi: Avrupa Kültür Anlaşması: Paris-1954

Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenler

I. Uluslar arası Toplantısı: Paris Kongresi (1957)

- “Kent içindeki anıt” kavramından “Anıt Kent” kavramına
 - “Bütüncül koruma” kavramının temelleri
- Eserlerin Koruma ve yeniden hayata kavuşturulmasında sosyal ekonomik-politik kararların birbirini tamamlaması

VENEDİK TÜZÜĞÜ-1964

Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenler II. Uluslar arası Kongresi

- Tarihi Anıt kavramı yerine:
Belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal yerleşme kavramı
- Sadece büyük sanat yapıtlarını değil
Zaman içinde kültürel anlam kazanmış olan daha basit yapıları da korumak
- “Onları” bir sanat yapıtı olduğu kadar, bir tarihsel belge olarak da korumak

ULUSLAR ARASI KURULUŞLAR

**ICCROM – International Centre for the Study of the
Preservation and Restoration of Cultural Property**

**Kültürel Eserlerin Korunması ve Restorasyonu Uluslar
arası Çalışma Merkezi**

UNESCO bünyesinde 1959 yılında Roma’da kuruluyor

ICOMOS - International Council on Monuments & Sites
Uluslar arası Anıtlar ve Sitler Konseyi

UNESCO bünyesinde 1969 yılında Paris’te kuruluyor

UNESCO

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme 1972 - Paris

(Dünya Miras Sözleşmesi)

Türkiye'nin Bakanlar Kurulu kararıyla kabulü: 1982

Vurgu:

"...dünyadaki sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle kültürel ve doğal mirasın giderek artan bir hızla yok olma tehdidi altında kalması..."

ve bu durumun bütün devletler için bir yoksullaşma olduğu

"...Bu miras değerlerinin ulusal düzeyde korunması ülkelerin ekonomik, bilimsel ve teknik kaynaklarının yetersiz olması nedeniyle çok zordur.

Ayrıcalıklı öneme sahip olan kültürel ve doğal miras değerleri tüm insanlığın dünya mirası olarak koruma altına alınmalıdır..."

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ

Amsterdam Deklarasyonu, 1975

1975 yılı: AVRUPA MİMARİ MİRAS YILI

Vurgu:

"...Avrupa'nın özgün mimarisi tüm insanların mirasıdır
üye devletler onun korunması için birbirleri ile işbirliği yapmayı
kabul ederler..."

"...halklarına ortak tarihlerinin ve geleceklerinin bilincini
aşılacaktır. Bu nedenle yaşatılmalıdır..."

"...tehlikelere karşı korumak ortak sorumluluktur..."

"kent ve ülke planlamasının ana hedefi olmalıdır..."

"...mali kaynak..."

"...eğitim..."

"...**BÜTÜNLEŞİK KORUMA**..."

UNESCO

Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rolleri Konusunda Tavsiyeler 1976-Nairobi

Vurgu:

Tarihi Alanlar

- insanların günlük çevrelerinin bir parçası
- sosyal, dini ve kültürel etkinliklerin en somut tanıkları
- korunmaları, çağdaş yaşama katılmaları
- kent ve bölge planlamanın temel öğeleri olmalıdır.

Büyüme ve modernleşmenin

tarihi alanlar üzerindeki yıkıcı etkisi nedeniyle devletlerin ülke-kent ölçeğinde kapsamlı politikalar geliştirmeleri gerekmektedir.

- yasal-yönetmelik önlemler
- teknik-ekonomik-sosyal önlemler
- araştırma ve eğitim
- uluslararası işbirliği

"...PASİF KORUMA'dan....AKTİF KORUMA'ya

AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİ

Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi

1985, Granada

Türkiye'nin TBMM kanunu olarak kabulü: 1989

Vurgu:

"...Mirasın korunması için bölgelere özgü yasal önlemler alınması"

"...koruma konusunda yapılacak müdahaleleri onaylayacak uzman kurumların oluşturulması ..."

"...kamu kuruluşlarının koruma konusuna bütçe ayırmaları..."

"...mirasın korunması için çevre koşullarının iyileştirilmesi..."

"...kentlerin korunması için kent planlarının hazırlanması..."

"...işbirliği, katılım kültürünün geliştirilmesi..."

"...**BÜTÜNLEŞİK KORUMA**..."

ICOMOS

**Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması
Tüzüğü 1987-Washington**

- “...tarihi alanlar günümüz dünyasında tehdit altındadır; ihmal edilmekte, harap olmakta, hatta yok edilmektedirler...”
- “...tarihi kentlerin korunması, tutarlı ekonomik ve sosyal gelişme politikaları ile kent ve bölge planlamasının ayrılmaz bir parçası olmalıdır...”
- “...sürekli bakım tarihi bir kentin başarılı olarak korunmasının anahtarıdır...”
- “..tarihi kentler doğal afetler, hava kirliliği ve titreşim gibi zararlı etkenlerden korunmalıdır...önlemler ve onarım müdahaleleri yerin özelliğine göre tasarlanmalıdır...”

"...PASİF KORUMA'dan....AKTİF KORUMA'ya